

A VÉDELMI IGAZGATÁSI SZERVEK HELYE ÉS SZEREPE A HONVÉDELMI KATASZTRÓFAVÉDELMI RENDSZER SZERVEZETÉBEN

Petneházi Ferenc¹

Ma a polgári és katonai szervek együttműködésének és közös feladat-végrehajtásának valós színtere döntően a katasztrófavédelmi feladatok előkészítése és teljesítése köré csoportosítható. Erről tanúskodik a honvédelmi tárca katasztrófavédelmi terve, amelyben a kijelölt erők vezetési, irányításrendje és az alkalmazás feltételrendszere rögzítésre került. Ebben a feladatrendszerben a katonai erők alkalmazása, az arra történő felkészülés számos ponton érinti a katonai logisztikai szervezetet, aminek kapcsán szükséges és érdemes a honvédségi katasztrófavédelmi rendszerét és abban a védelmi igazgatási szervek helyét szerepét áttekinteni.

1. A védelmi igazgatás szervezete és általános katasztrófavédelmi feladatai

A védelmi igazgatás összetett feladatrendszerében *kiemelt szerepe van a katasztrófavédelmi feladatok* ellátásának. Ezen tevékenységek részletes megvizsgálása előtt az összefüggések megértése érdekében célszerű általánosan megvizsgálni a védelmi igazgatás főbb jellemzőit, fogalmait.

A *védelmi igazgatásról* általánosan megállapítható, hogy az *a köz-igazgatás szerves része*, amely az országvédelem érdekében a társadalom erőit összefogja, ellátja a jogszabályokban meghatározott védelmi felkészítéssel és válságkezeléssel összefüggő központi, területi és helyi feladatokat.

A védelmi igazgatás működését befolyásoló alapszabály – mint minden más államigazgatási feladatnak – a **Magyar Köztársaság Alkotmánya**, amely megszabja a rendszer működési kereteit meghatározó minősített időszakokat, a megelőző védelmi helyzetet, a veszélyhelyzetet,

¹ Petneházi Ferenc alezredes, HM Védelmi Hivatal, 2. sz. Területi mb. igazgató.

a 19/E szerinti váratlan támadás elhárításának időszakát, a szükségállapotot és a rendkívüli állapotot.

A rendszer vezetés-irányításának felépítése „*a honvédelemről és a Magyar Honvédségről*” szóló **2004. évi CV. törvényben** meghatározott honvédelem irányítása szerint működik, mely szerint a honvédelem központi irányítására békében az *Országgyűlés, a köztársasági elnök, a Kormány, a honvédelemért felelős miniszter*, valamint egyes honvédelmi feladatok végrehajtására illetékes miniszter, rendkívüli állapotban pedig az *Országgyűlés és a Honvédelmi Tanács* jogosult. A Hvt. alapján kialakított védelmi igazgatási rendszer gerincét a területi igazgatási szervek a megyei (fővárosi) védelmi bizottságok, alapját pedig a helyi védelmi bizottságok és a polgármesterek képezik. A megyei (fővárosi) védelmi bizottságok a védelmi igazgatási feladatok területi koordinálását végzik.

A megfelelő szakmai tevékenység és szükséges civil felügyelet érdekében a védelmi bizottságok összetétele az alábbi személyekből áll:

- a bizottság elnöke, aki a megyei közgyűlés elnöke, fővárosban a főpolgármester;
- a közigazgatási hivatal vezetője;
- a megyei (fővárosi) főjegyző;
- a megyei jogú város polgármestere;
- az illetékes hadkiegészítő parancsnokság vezetője, képviselője;
- a megyei (fővárosi) rendőrfőkapitány;
- a megyei katasztrófavédelmi igazgatóság vezetője, a fővárosban a fővárosi polgári védelmi igazgatóság igazgatója és fővárosi tűzoltó-parancsnokság parancsnoka;
- az egészségügyi államigazgatási szerv képviselője;
- illetékes környezetvédelmi és vízügyi igazgatási szerv képviselője
- a megyei (fővárosi) védelmi bizottság titkára.

A megyei (fővárosi) védelmi bizottságok a honvédelmi feladatok el látásakor illetékességi területükön – a megye, vagy a főváros területén – összehangolják a polgári védelmi, illetve katasztrófavédelmi tevékenységeket.

A védelmi igazgatás legkisebb szervezeti egységét a **honvédelmi körzetek védelmi feladatait koordináló helyi védelmi bizottság** képezi, mely szervezetben a megyei (fővárosi) védelmi bizottságokhoz hasonlóan mind önkormányzati, mind pedig szakmai vezetők jelen vannak.

A helyi védelmi bizottság összetétele a következő:

- a szervezet elnöke, aki a megyei jogú város, a város, a fővárosi kerület polgármestere lehet;
- a megyei jogú városban, a városban, a fővárosi kerületben a jegyző;
- a honvédelmi körzethez tartozó polgármesterek által megválasztott polgármester;
- a rendvédelmi szervek és a centrális alárendeltségű közigazgatási szervek honvédelmi körzet szerinti illetékes vezetői.

Hasonlóan a területi védelmi igazgatási szervekhez a helyi védelmi bizottság illetékességi területén, azaz a honvédelmi körzetben a honvédelmi feladatok ellátása körében a polgári védelmi, illetve a katasztrófavédelmi feladatok végzését koordinálja.

A védelmi igazgatás alapját a polgármesterek képezik, akik a településük területén irányítják a katasztrófavédelmi feladatok ellátását és a helyi védelmi bizottságok útján kapcsolódnak a területi és a központi irányító szervekhez.

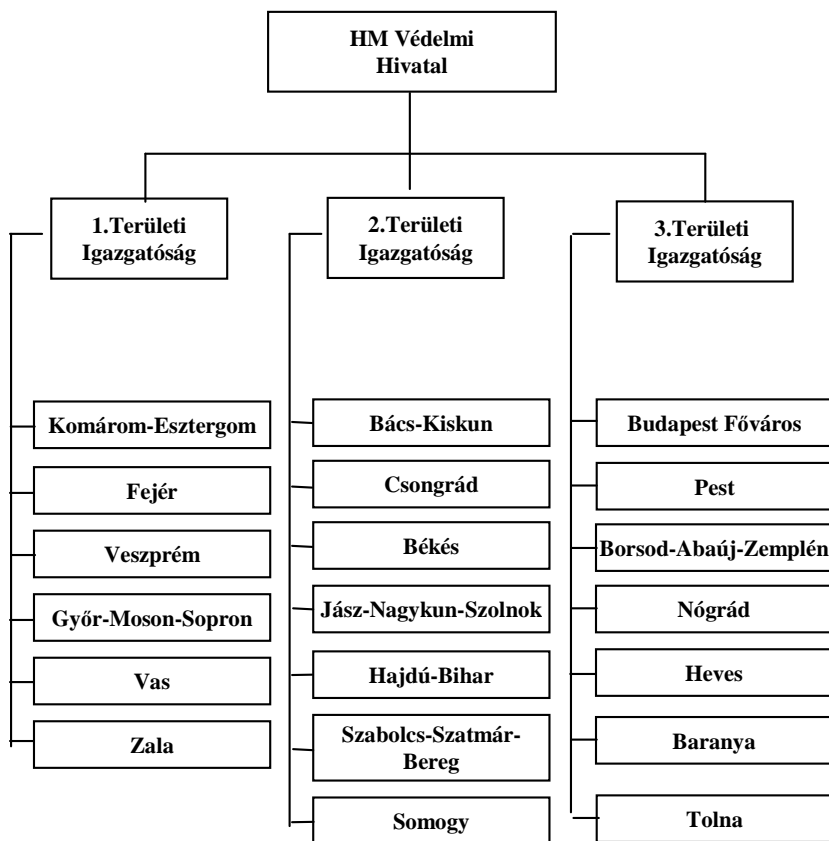
2. A HM Védelmi Hivatal általános tevékenysége a katasztrófavédelmi feladatok ellátásakor

A HM Védelmi Hivatal, mint a honvédelmi tárcának védelmi igazgatás kormányzati és ágazati koordinálásáért felelős szerve, részt vesz a polgári védelmi és a katasztrófavédelmi feladatok koordinálásában, mely tevékenységet két időszakra, a felkészülésre és a bekövetkezett események következményeiben való részvételre, vagyis a végrehajtás szakaszára lehet bontani. A szervezet ***„a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről”*** szóló **1999. évi LXXIV. törvény** és annak végrehajtásáról szóló **179/1999. (XII.10.) Korm. rendelet** alapján közreműködik az országos katasztrófavédelmi feladatok végzésében, továbbá a ***„honvédelmi ágazat katasztrófák elleni védekezésének irányításáról és***

feladatairól” szóló **23/2005. (VI.16.) HM rendelet** alapján tevékenyen részt vesz a Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer működtetésében.

A **HM Védelmi Hivatal** közvetlenül a **HM államtitkár irányítása alatt működik**, amiért a szervezetre különleges feladat hárul a katasztrófavédelmi feladatok ellátásakor. A szervezet különleges helyzetének másik oka az, hogy a védelmi igazgatás területi szerveinek tagjai a megyei (fővárosi) védelmi bizottságok titkárai – akik a honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátásakor a bizottság elnökének fő szakmai tanácsadói – a **HM Védelmi Hivatal** állományában tevékenykednek. **A továbbiakban vizsgáljuk meg a hivatal tevékenységét a felkészülés és a végrehajtás időszakában.**

A HM Védelmi Hivatal és a megyei (fővárosi) védelmi bizottságok kapcsolata

3. HM Védelmi Hivatal katasztrófavédelmi tevékenysége katasztrófákra történő felkészülés időszakában

A HM Védelmi Hivatal a felkészülés időszakában központi államigazgatási és ágazati tervezési feladatokat végez, készenléti szolgálatot lát el a Kormányzati Koordinációs Bizottság és a honvédelmi katasztrófavédelmi rendszer szervezeti keretében.

A tervezési feladatok végzésekor a hivatal központi államigazgatási feladatai ellátása során közreműködik a katasztrófavédelmi feladatok irányításában és a katasztrófák elleni védekezés szabályozásának kialakításában, véleményezi a katasztrófavédelem területén kidolgozás alatt lévő jogszabályokat. A védelmi igazgatás hírközlési és informatikai rendszerének **K 600 KTIR** működtetése és fejlesztése keretében közreműködik az egységes katasztrófavédelmi célú távközlési és informatikai rendszer kialakításában. 2007 augusztusában a **HM Védelmi Hivatal** vezetés-irányítási rendszerrel kapcsolatos feladatai kiegészültek a védelmi igazgatási szervek **Elektronikus Digitális Rádió-távközlő Rendszeréhez** történő bekapcsolásával, amivel hozzájárult a katasztrófavédelemben résztvevő szervek működési megbízhatóságának növeléséhez.

A felkészítések keretében a **HM Védelmi Hivatal** részt vesz az **ÖTM** által éves rendszerességgel megrendezett katasztrófavédelmi konferenciákon, a **KKB Operatív Törzs** és a **Földrengéselleni Védekezési Munkacsoport** éves felkészítő foglalkozásain, a **HM Tervezési és Koordinációs Főosztály** és az **MH Műveleti Központ** munkatársaival együttműködve közreműködik az **MH Katasztrófavédelmi Operatív Bizottság** szolgálatok féléves felkészítésein.

A **HM Védelmi Hivatal** főigazgatója a **Kormányzati Koordinációs Bizottság** elnökének meghívására tanácskozási joggal, illetve a HM államtitkár megbízásával részt vesz a **Kormányzati Koordinációs Bizottság** féléves feladatszabó ülésein. A hivatal területi igazgatói, tagjai a **KKB Operatív Törzsnek**, amiért a katasztrófák elleni védekezésre történő felkészülés és megelőzés időszakában rendszeresen részt vesznek a **KKB** gyakorlatain.

A **HM Védelmi Hivatal** központi állománya a felkészülés időszakában a **KKB** és a **HKR** készültségének fenntartása érdekében szolgálatot ad a **KKB Operatív törzs**, a **Honvédelmi Ágazati Katasztrófavédelmi Törzs**, az **MH Katasztrófavédelmi Operatív Törzs** állományában.

A hivatal másik fontos feladata a területi védelmi igazgatási szervek felkészítéséhez kapcsolódik. Ezen időszakban a hivatal megyei (fővárosi) védelmi bizottságaiban tevékenykedő munkatársai a megyei védelmi bizottságok titkárai kidolgozzák a védelmi bizottságok katasztrófavédelmi feladatok ellátására kialakított intézkedési terveiket.

Az intézkedési tervek több katasztrófa típusra lettek kialakítva, amelyek a következők:

- ipari katasztrófák elleni terv,
- közérdekű üzem működési zavarának elhárítási terve,
- ár belvíz elleni védelmi terv,
- rendkívüli időjárás következményei elhárításának terve,
- nukleáris balesetelhárítási terv,
- nagyobb járványok elhárításának terve,
- földrengés okozta károk felszámolásának terve.

Mindamellet, hogy a megyei védelmi bizottságok titkárai feladataikat a megyei katasztrófavédelmi feladatok összehangolása érdekében a megyei szervekkel közösen hajtják végre, a terveket pedig a megyei (fővárosi) **védelmi bizottság elnöke**, vagyis a megyei **(főváros polgármestere) közgyűlés elnöke** hagyja jóvá, megállapítható hogy tevékenységüket a védelmi igazgatási keretében a **Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszerrel** szoros összhangban végzik. Tervezéskor ugyanis a titkár jelentősen közreműködik a Magyar Honvédség, az önkormányzatok, a társadalmi szervek és a rendvédelmi szervek közötti együttműködés megszervezésében.

A területi szerveknél a védekezésre történő felkészülés időszakában jelentős szerepe van a gyakorlatoknak, gyakorlásoknak. A védelmi bizottságok gyakorlásait éves rendszerességgel szervezik, amelyek során a katasztrófavédelmi szervekkel történő együttműködés mellett, rendszeresen részt vesznek – **2007. évben „Szőke Lavina”, „Bevetési Irány 2007.”** gyakorlatok – a **Magyar Honvédség Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszerrel** kapcsolatos gyakorlatain.

4. A HM Védelmi Hivatal tevékenysége a katasztrófák elleni védekezés időszakában

A katasztrófavédelem jellege, több ágazatot is felölelő működése miatt a védekezés során elengedhetetlen a rendszereket és az abban működő elemek közötti együttműködés fenntartása érdekében működő szervezetek tevékenysége. A védelmi igazgatás felépítésének ismeretében megállapítható, hogy ezen szervezetek között a **HM Védelmi Hivatal kormányzati és ágazati kapcsolódásainak köszönhetően kiemelkedő lehetőségekkel rendelkezik**, amiért a katasztrófák elleni védekezés során elengedhetetlen szerepe van a **Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer** működtetésében.

Kormányzati szinten a katasztrófák elleni védekezés időszakában a **HM Védelmi Hivatal** főigazgatója a **KKB** elnökének felkérésére tanácskozási joggal részt vehet a **KKB** ülésein, védelmi igazgatási, önkormányzati kérdésekben az üléseken és az ágazati képviseltre történő felkészüléskor segíti a **HM államtitkárt**. A **HM Védelmi Hivatal** képviselteti magát a **KKB Operatív Törzsében** is, amely során támogatja a **KKB** javaslatainak előkészítését, segíti annak működését.

A katasztrófavédelem ágazati területén a **HM Védelmi Hivatal** főigazgatója tagja a **Honvédelmi Ágazati Operatív Törzsnek**. A védekezés során a tárca döntéseinek előkészítésekor a főigazgató javaslatot tesz a védelmi igazgatási rendszer keretében megoldandó feladatokról, folyamatos kapcsolatot tart fenn a védekezésben érintett minisztériumok, autonóm államigazgatási szervek és központi hivatalok, a védelmi igazgatás területi és helyi szerveinek és a honvédelemben közreműködő szervek vezetőivel. *Elemzi a rendelkezésre álló információkat, közreműködik a megyei (fővárosi) védelmi bizottságok hatáskörébe utalt döntések előkészítésében és végrehajtásában.* Az ágazati döntés meghozatala után a védelmi igazgatás honvédelmi katasztrófavédelmi rendszert érintő területén a főigazgató felügyeli a közreműködő szervek tevékenységét, a végrehajtás rendjét. A **HM Védelmi Hivatal** a **HKR** keretében a **KOB** aktiválása után részt vesz annak tevékenységében, a védelmi igazgatás területén a minisztériumokon és a megyei (fővárosi) védelmi bizottságokon keresztül hozzájárul a várható és a bekövetkezett katasztrófák hatásainak felméréséhez, gyűjti és feldolgozza az értékeléséhez szükséges információkat, közreműködik a védekezésbe bevont szervek közötti adatcserében.

A védelmi igazgatás területi szintjén a megyei (fővárosi) védelmi bizottságok titkárai révén a **HM Védelmi Hivatal** közreműködik a kataszt-

rófák elleni védekezés koordinálásban, a védekezés során hozzájárul a közigazgatási szervek a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek és társadalmi szervek közötti együttműködés megszervezésében. A titkárok előzetesen tájékoztatják az **MH KOB** vezetőjét a várható honvédségi erő igényről, döntés után a **KKB** és az **MH KOB** részére megküldik a védekezéshez szükséges véglegesített igényeket.

5. A HM Védelmi Hivatal és a megyei (fővárosi) védelmi bizottságok katasztrófavédelem területén ápolt kapcsolatai

A **HM Védelmi Hivatal** központilag szervezeten, valamint a védelmi igazgatás területi jellege miatt az országhatárral szomszédos megyék védelmi bizottságai titkárain keresztül közvetve nemzetközi kapcsolatokat ápol a szomszédos országokkal, amely főképpen a katasztrófavédelem területén zajlik.

A **HM Védelmi Hivatal** éves rendszerességgel találkozik a **Horvát Védelmi Minisztérium Védelempolitikai és Tervezési Főosztályával**, mely során az együttműködés a védelmi igazgatás aktuális kérdései megbeszélése mellett egyeztetésre kerülnek a katasztrófavédelem terén történő horvát-magyar együttműködés kétoldalú továbbfejlesztésének lehetőségei is.

A nemzetközi kapcsolatok ápolása keretében a hivatal munkatársai éves rendszerességgel a polgári-katonai együttműködés és a katasztrófák elleni védekezés tárgykörében előadókat biztosít az **EBESZ** keretében működő **RACVIAC** továbbképző központjának a nyugat-balkáni országok szakértőinek tartandó előadásokra.

A **HM Védelmi Hivatal** állományában lévő országhatárral szomszédos megyék védelmi bizottságainak titkárai is törekednek a katasztrófavédelem területén a szomszédos országokkal való együttműködés megteremtésére és megtartására. Az együttműködések legtöbbször megyei szinten megkötött többoldalú regionális nemzetközi szerződésekben valósulnak meg, amelyek közül az alábbiakat lehet kiemelni.

A Duna- Körös Maros Tisza Euró-regionális együttműködés 2003. május 24-én alakult meg Csongrád megye, Békés megye, Bács-Kiskun megye, a romániai Arad megye, Hunyad megye, Krassó- Szörény megye, Temes megye, a szerbiai Vajdaság Autonóm Tartomány részvételével. Az együttműködés katasztrófaelhárító munkacsoportjának vezetője a **Csongrád Megyei Védelmi Bizottság** titkára. A munkacso-

port tagjai félévente beszámolnak a szerzett tapasztalatokról, továbbá projekteket terveznek, további együttműködések kezdeményeznek.

A regionális együttműködések keretében a katasztrófavédelem szempontjából másik fontos határmenti kapcsolat az **Euroregio West/Nyugat Pannónia** keretében alakult meg. Az együttműködés keretében a **Győr-Moson-Sopron, Vas, Zala** megye, továbbá a **Burgerlandi Tartományi Minisztérium Euroregio West/ Nyugat Pannónia** munkacsoport képviselői **2003-ban** állapotok meg arról, hogy katasztrófák esetén együttműködnek, kölcsönösen segítik és tájékoztatják egymást.

6. Összegzés

A **HKR** működésének eddigi tapasztalatait vizsgálva megállapítható, hogy az a jó szervezett felépítésének, vezetési irányítási rendszerének köszönhetően minden esetben hatékonyan támogatta a védekezésbe bevont polgári erőket. A **HM Védelmi Hivatal** a védelmi igazgatás rendszerében, mint a polgári és a katonai szervek közötti összekötő szervezet, a katasztrófavédelmi feladatok ellátásában jelentősen hozzájárult a résztvevők tevékenységének összehangolásához, a megfogalmazott honvédelmi erők alkalmazására benyújtott igények időben döntéshozók elé juttatásához.

*A védekezésben résztvevő erők támogatásán kívül a védelmi igazgatás rendszere támogatta katonai logisztikai szervek működését is. Sok esetben a titkárok az önkormányzatok bevonásával hozzájárultak a honvédségi erők ellátásához, illetve bizonyos esetben a védelmi igazgatás rendszerén keresztül a **titkárok a katonai logisztikai szervek támogatását kérték az önkormányzatok segítése érdekében. Például a 2006. évi árvízi védekezéskor Vácon aggregátorok, Kismaroson világító berendezésekkel és sátrakkal segítették a logisztikai szervek az önkormányzatokat.***

Remélhetőleg a cikk közelebb hozza az olvasó számára mindazon törekvéseket, amellyel a Magyar Honvédség szervezetei hozzájárulnak a katasztrófavédelem országos és helyi jelentőségű feladatai végrehajtásához.